

Vlatka
Stagličić
Carić

Prvih 60 godina

Šezdeset godina
Galerije umjetnina u Zadru
(1948-2008)

Prošle godine Galerija umjetnina u Zadru navršila je 60 godina postojanja i izlaganja djela likovne umjetnosti, posvetivši svojoj obljetnici dvije jesenske izložbe – *Izbor iz zbirki Galerije umjetnina od 16. st. do šezdesetih godina 20. st.* i *Izbor iz zbirki od šezdesetih godina 20. st. do danas*. Nazivi izložbi dovoljno govore o vremenskom i umjetničkom rasponu djela koja se nalaze u galerijskom fundusu, nastalom otkupom, donacijama i tzv. trajnim posudbama. Obljetnički ponos uvelike remeti činjenica da je izvorni prostor Galerije u Providurovoj palači zbog lošega građevinskog stanja trajno zatvoren od 2006. godine, a izložbena djelatnost ograničena na mogućnosti koje nudi prostor Gradske lože.

Galerija umjetnina osnovana je 1948. u gradu devastiranom ratnim razaranjima, kao prva muzejska ustanova posvećena isključivo skupljanju, čuvanju i predstavljanju *umjetnina*, tj. umjetničke građe, iako je prvi zadarski muzej, Narodni muzej osnovan već 1832. Od 60-ih godina prošlog stoljeća Galerija umjetnina djeluje u sklopu Narodnog muzeja, zajedno s Prirodoslovnim, Etnografskim i Muzejem grada Zadra.

Povijest Galerije uistinu jest povijest likovne kulture grada Zadra u 20. stoljeću, kako zaključuje voditeljica Galerije Ljubica Srhoj Čerina u katalogu obljetničkih izložbi, i njezin razvoj, širenje fundusa, izložbenih projekata i tema koje su na izložbama obrađene označava i mijene u percepciji i zanimanju za umjetnost i njezinu povijest u kulturnim i stručnim krugovima Zadra. Kako je riječ o ustanovi nastaloj *ab ovo*, a ne

nastavljanju na neku raniju zbirku (osim djela prikupljenih s Gradskog sabirališta), s velikim entuzijazmom pristupalo se suvremenoj umjetnosti, što se najbolje pokazalo na bijenalnim izložbama Plavog salona, koji je zadržao kontinuitet od 1958. godine naovamo, iako znatno promijenjene koncepcije. Od revijske izložbe jugoslavenskoga suvremenog slikarstva, vezanog više ili manje uz temu mora, krajem sedamdesetih Salon postaje tematska izložba kojom izbornik problematizira ili zaokružuje specifična strujanja u suvremenome hrvatskom slikarstvu, praksa koja se nastavila i ponovnom uspostavom Plavog salona nakon Domovinskog rata, sad u trogodišnjem ritmu (primjerice posljednji, 17. salon iz 2004. - *Neomoderna ili još jedan prijelom stoljeća te Modernizacija moderne / nova medijska praksa*). No izlaganje djela suvremene umjetnosti nije nipošto jedina izlagačka aktivnost Galerije. Kao što se vidjelo i na prošlogodišnjim izložbama, i kao što je pokazivao dosadašnji "privremeni stalni postav", *Hrvatsko slikarstvo od 19. stoljeća do suvremenosti*, u njoj se čuvaju i djela iz prošlih stoljeća. Ako se umjetnička i slikarska baština grada Zadra ranijih stoljeća nalazi prvenstveno u crkvama i crkvenim zbirkama, s naglaskom na SICU (Stalnu izložbu crkvene umjetnosti u samostanu benediktinki), djela 19. i 20. stoljeća većinom su pohranjena u Galeriji umjetnina, kao dio fundusa ili na posudbi iz drugih institucija. Kuriozitet koji potvrđuje to pravilo jest i činjenica da je *Ugljanski triptih* iz 13. stoljeća izvorno u vlasništvu Galerije, a na posudbi u SICU! Iako se danas galerijska

↑ Hrvatsko slikarstvo i kiparstvo 19. i 20. st., stalni postav 1995,
Foto: Karmen Travirka-Marčina

zbirka devetnaestostoljetnog slikarstva ne čini pretjerano obilnom, ona predstavlja vrijedan doprinos poznavanju tog razdoblja i povremenim izložbama postavlja se u fokus galerijskog interesa (*Portret kroz stoljeća*, 1990; *Franjo Salghetti-Drioli* 2001). Na neki način, djelovanje i *djelo* dugogodišnjeg voditelja Alfreda Petričića (1951-73) kao da je paradigmatično za cjelokupnu galerijsku aktivnost, upozoravajući na podjednako važnu ulogu ustanove u čuvanju i skupljanju ranijih umjetničkih djela kao i recentnih ostvarenja. Petričić, s jedne strane aktivni umjetnik, slikar, a s druge strane kustos i istraživač, ostavio je do danas najtemeljitiji tekst o slikarima 19. stoljeća u Zadru, popisujući, kustoskom preciznošću, sva sačuvana i pretpostavljena djela slikarstva 19. stoljeća u Zadru, mnoga od kojih se nalaze u Galeriji. Od djela na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće naročito su zanimljiva djela zadarskih slikarica iz obitelji Bogdanović i Borelli, koja bi, ako se ostvare

predviđeni otkupi, nudili najcjelovitije sagledavanje opusa umjetnica. I jedno zadarsko, a slabo poznato kiparsko ime iz istog razdoblja - Bruno Bersa - zastupljeno je u Galeriji dvjema skulpturama. Najsretniji kontinuitet umjetničkog djelovanja i galerijskog interesa ostvaren je u Zbirci fotografije, čiji je procvat u Zadru započeo još u 19 stoljeću, možda ponekad i nauštrb portretnog slikarstva. Djelovanje braće Brkan 50-ih godina 20. stoljeća i kasnije (Galerija posjeduje 30 000 negativna Ante Brkana nastalih 1958-83), te pokretanje međunarodne izložbe *Čovjek i more*, kako kaže Lj. Srhoj Čerina, "upisalo je Zadar u fotografsku kartu svijeta", a time također i Galeriju umjetnina, organizatora trijenala, koji je od 1986. od revijalne postao pozivna i tematska izložba, kreirana i usmjeravana od autora-izbornika Antuna Travirke, dugogodišnjeg voditelja Galerije umjetnina.

Nakon godina postupnog razvoja, pa i procvata, zatim obustave djelatnosti tijekom

rata i entuzijazma po otvaranju, trenutak je kvalitativne promjene, u čemu ponovo Galerija slijedi sudbinu svoga grada. Prostor u palači, istovremeno skučen i intiman, prikladan i nepraktičan, u potpunosti je dotrajavao i Galerija se morala zatvoriti. Zadarske izložbe zasad se vraćaju na mjesto prve organizirane izložbe iz 1884, kad je Vlaho Bukovac izložio svoje slike u tadašnjoj biblioteci Paravia, današnjoj Gradskoj loži. Budućnost predstavlja zasad idejni projekt Baštinskog muzeja / Centra za baštinu, koji bi se smjestio u Kneževoj i Providurovoj palači, prostoru koji i povišesnoumjetnički i arhitektonski i sociološki

predstavlja odličan izbor. Prema idejnom planu, autora Tomislava Šole, regionalni muzej, u sklopu kojeg bi bila i Galerija, zamišljen je kao centar koji bi, uz muzejske odjele, imao i pedagoško-edukativni i javni dio s velikom izložbenom dvoranom, koncertnom dvoranom, čitaonicom, restoranom, lapidarijem, parkom i drugim sadržajima. U nizu novih, inovativnih (i kontroverznih) projekata koji se u Zadru ostvaruju posljednjih godina (od Morskih orgulja do Muzeja stakla) očekuje se i realizacija Baštinskog Muzeja / Centra za baštinu, a zajedno s njom i novi uzlet Galerije umjetnina. ✕